

1955; Л.Г. Колеснікова, 1964; А.М. Гилевич, 1974). Це дає підстави стверджувати, що нумізматичні джерела також дають нам певну інформацію про розвиток фізичної культури в античних північнопричорноморських містах.

В цілому джерельна база є цілком достатня та достовірна для дослідження античної фізичної культури Північного Причорномор'я. Вважасмо доцільним вивчення північнопонтійської античної агоністики для створення цілісної картини історичного розвитку вітчизняної фізичної культури.

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНОГО ВИХОВАННЯ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ

ВЕЛИЧКОВИЧ МИКОЛА

Львівський державний інститут фізичної культури

Кожний народ витворює свою систему виховання у відповідності зі своїм світобаченням, розумінням світу, традиціями, звичаями. Але оскільки суспільство завжди є структуризованим, тому у межах системи (суспільства) існують певні відмінності у вихованні. Це особливо характерно для середньовічної України.

У суспільстві можна виділити три стани. Перший - це жерці, творці духовних цінностей. Другий - правителі, воїни, котрі керують суспільним організмом та оберігають його безпеку. Творці матеріальних цінностей становлять собою третій стан. Кожний з них має свою ідеологію, традиції, ритуали і, звичайно, свою систему виховання.

У період формування Київської Русі у наших предків збереглося багато самобутніх традицій національного виховання. Ще з часів військової демократії збереглися звичаї вишколу дітей, в першу чергу у середовищі князівсько-боярському і серед дружинників. Одним із таких древніх ритуалів були "ностриги" - перша у житті дитини посадка на коня. Взагалі, культ коня у культурі воїнства був надзвичайно глибоким і сягав своїм корінням давнини, коли 5 - 6 тисяч років тому в українських степах приручили цю тварину.

В основі військового виховання молодого князя або воїна в українській традиції лежали морально-етичні засади котрі визначали подальший шлях та життя людини. Мужність, хоробрість, цінування над усе лицарської честі, готовність до самопожертви, лицарський аскетизм, шанобливе ставлення до жінки, прагнення до життя, повного небезпечних військових авантур ось ті засади на яких виховувалося молоде покоління. На протязі століть ці принципи не мінялися.

Важливим компонентом підготовки воїнів слід вважати морально-фізичний вишкіл. Суворе, небезпечне життя спричинилося до гартування міцних характерів. У давнину Україною проходив кордон між землеробським слов'янським світом та агресивним скотарським степом. У небезпечних умовах прикордоння на нічій землі здавна формувався тип незалежної професійної воїна, захисника населення від хижих степовиків. Це билинні витязі богатирських застав, бродники та берладники XII-XIII століть, які були прототипом козацтва. Мужність у русичів та козаків цінувалася понад усе. Володимир Мономах заповідає своїм нащадкам бути мужніми, не боячись "...ні раті, ні звіра, але творити чоловічу справу...", і тоді "...ні від раті, ні від звіра, ні від води..." для них не буде небезпеки. Такі повчання не поодинокі, це для княжої доби норма поведінки. Яскравим доказом цього є опис у "Слові о полку Ігоревім" дружинників князя Ігоря, а також типовий образ князя Святослава.

Аналогічне спостерігаємо і в русько-литовську добу. Збережений від попереднього періоду дружинно-лицарський устрій передбачав відданість князю, готовність на самопожертву, рівність, братерство, солідарність, корпоративність та цілий ряд інших ідеологічних та моральних принципів.

З XVI ст., коли на українському прикордонні формується козацтво, майже кожен рік козацькі ватаги на чолі з шляхою входять у глибину татарських степів, на Молодову, штурмують татарські і турецькі фортеці, б'ються з татарськими загонами, звільняють полонених. Як згадував сучасник цих подій, "...молода шляхта...рідко сходила з поля..., вважаючи за рід ловів - ходити в поле самим...". Цей військовий промысел набуває рис своєрідного воїнського спорту. Але повноправним козаком вважався лише той, хто пройшов вишкіл на Січі, засвоїв сіві порядки, навчився військовій справі, умів узгоджувати свої дії з інтересами товариства, дотримуватися настанов старшини. Враховуючи вищесказане, можна стверджувати, що морально-етичні принципи військово-спортивного виховання стали невід'ємним елементом формування українського лицарства у період середньовіччя.

ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНА ПІДГОТОВА В КОЗАЦЬКИХ ШКОЛАХ

ТИМЧАК ЯРОСЛАВ

Львівський державний інститут фізичної культури

Середина XVI ст., в історії України, ознаменувалася визначною подією - створенням могутньої військової організації українців - козацтва. По суті, у цей час, закінчився десятилітній процес його фор-